

Жыйынтыктап айтканда, башталгыч мектепте окутуунун инновациялык методдору (стратегиялары) эл аралык долбоорлор тарабынан сунушталууда жана мугалимдердин билимин жогорулатуу курстарында окутулуп, ошондой эле интернет булактарында кеңири маалыматтар топтомуна ээ. Албетте, мугалим тарабынан өтүлүүчү сабактын усулдары, ыкмалары жана каражаттарын туура тандоо ийгиликке жетишүүнүн жолу. Инновациялык методдордун көп түрдүүлүгү, алардын бири экинчисин толуктоосу жана окуу процессинде колдонулушу окуучулардын билим сапатын жогорулатууга өбөлгө түзөт.

Колдонулган адабияттар:

1. Ангеловски К. Учителя и инновации: Кн.для учителя: Пер.с макед. – М.: Просвещение, 1991.
2. Бекбоев И. Инсанга багыттап окутуу технологиясынын теориялык жана практикалык маселелери. Б.: «Педагогика».2011. С.276-281.
3. Выготский Л.С. Психология развития ребенка.-М: Изд-во “Эксмо” 2004.-512.
4. Орозова Р.А., Эсенгулова М.М., Усупова М.К. ж.б. “Башталгыч мектепте дифференциациялык жана интеграциялык окутуу” –Б: 2021
5. ЮСАИДдин Окуу көндүмдөрүн өркүндөтүү боюнча “Келгиле окуйбуз!” долбоору тарабынан даярдалган “Башталгыч класстын мугалимдери үчүн колдонмо. Б:Триада Принт.2020. 51-59б.
6. Привалова Г.Ф. Активные и интерактивные методы обучения как фактор совершенствования учебно-познавательного процесса в вузе // Современные проблемы науки и образования. - 2014. - №3.

УДК 378

DOI 10.33514/ВК-1694-7711-2023-1(2)-163-167

Умарбекова А.А., Чолпонбай кызы Э.

Талас мамлекеттик университети, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент

Талас мамлекеттик университети, магистрант

Umarbekova A.A., Cholponbai kyzy E.

Таласский государственный университет, кандидат педагогических наук, доцент

Таласский государственный университет, магистрант

Umarbekova A.A., Cholponbai kyzy E.

Talas State University, Candidate of Pedagogical Sciences.,

Talas State University, Master's degree.

БАШТАЛГЫЧ КЛАССТА БААЛОО УСУЛДАРЫН КОЛДОНУУ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ ОЦЕНКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ USING ASSESSMENT METHODS IN PRIMARY SCHOOL

Кыскача мүнөздөмө. Макалада окуучулардын окуудагы жетишкендиктерин баалоонун мааниси, баалоонун келип чыгыш тарыхы, окутууда баалоого карата жаңыча мамилелер каралган. Диагностикалык баалоону мугалим окуу жылынын башталышында

жүргүзөт, анын максаты окуу предмети боюнча окуучулардын даярдык деңгээлдери аныкталат. Диагностикалык баалоонун жыйынтыгында мугалим үчүн окуучулардын муктаждыктарына жараша окуу планына өзгөртүүлөрдү киргизүү, кыйынчылыктарды аныктоо менен, аларды жоюуга мүмкүнчүлүктөр түзүлөт. Ал эми калыптандыруучу баалоо күн сайын ар бир сабакта колдонулат. Калыптандыруучу баалоонун максаты окуучунун натыйжалуу билим алуусуна шарт түзүү, ал үчүн баалоонун түрдүү ыкмалары колдонулуп, окуучунун окуганын түшүнүүсү текшерилет, окуудагы кыйынчылыктарды аныктоого, ага жараша окуу процессине түрдүү сабактарды пландаштырууга өбөлгө түзүлөт. Мугалимдер окуучулар өздөштүргөн билимдердин деңгээлин аныктоо үчүн жыйынтыктоочу баалоону колдонушат жана ал белгилүү мөөнөттүн аягында, мисалы, теманы өтүп бүткөндөн кийин, чейректин же окуу жылынын аягында жүргүзүлөт.

Аннотация. В статье рассматривается значение оценки успеваемости учащихся, история возникновения детского возраста, новые подходы к оценке в обучении. Диагностическая оценка проводится учителем в начале учебного года с целью определения уровня подготовки учащихся по учебному предмету. В результате диагностической оценки для учителя создаются возможности для их преодоления путем внесения изменений в учебную программу в соответствии с потребностями учащихся, выявления трудностей. С другой стороны, формирующая оценка используется ежедневно на каждом уроке. Целью формирующей оценки является создание условий для эффективного обучения учащегося, для чего используются различные методы оценки, проверяется понимание учащимся прочитанного, выявляются трудности в обучении, в соответствии с которыми осуществляется планирование различных уроков в процессе обучения. Учителя используют итоговую оценку, чтобы определить уровень знаний, приобретенных учащимися, и она проводится в конце определенного периода времени, например, в конце четверти или учебного года после прохождения предмета.

Abstract. The article discusses the importance of assessing student performance, the history of the emergence of childhood, new approaches to assessment in education. Diagnostig assessment is carried out by the teacher at the beginning of the shool year in order to determine the lefel of preparation of students in the subject. As a result of the diagnostic assessment, opportunities are created for the teacher to overcome them by making changes to the curriculum in accordance with the needs of students, identifying difficulties. On the other hand, formative assessment is used daily in every lesson. The purpose of formative assessment is to create conditions for effective student learning, for which various assessment methods are used, student reading comprehension is checked, learning difficulties are identified, in accordance with the planning of various lessons in the learning process is carried out. Teachers use a final assessment to determine the lefel of knowledge acquired by students, and it takes place at the end of a certain period of time, for example, at the end of a quarter or school year after passing a subject.

Негизги сөздөр: окуучулардын билимин баалоо, диагностикалык баалоо, калыптандыруучу баалоо, жыйынтыктоочу баалоо, өзүн-өзү баалоо, бири-бирин баалоо.

Ключевые слова: оценка знаний учащихся, диагностическая оценка, формирующая оценка, итоговая оценка, самооценка, взаимная оценка.

Keywords: assessment of students knowledge, diagnostic assessment, formative assessment, final assessment, self –assessment, peer assessment.

Башталгыч класста окуучулардын билимин баалоо- педагогикалык процесстин маанилүү элементи болуп эсептелет, ал эми баалоо–мугалимдин алдыдагы милдетти аткаруусундагы таасирдүү педагогикалык каражат. Баалоо окуу процессинде мугалим менен окуучунун биргелешкен иш аракетиндеги натыйжалардын канчалык деңгээлде өздөштүргөндүгү тууралуу маалымат алуу муктаждыгынан келип чыккан [1].

Окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоо процесси жана баа берүү тиешелүү тарыхый жолду басып өткөн. XVI-XVII кылымдарда алгачкы жолу иезуит мектептеринде окуучулардын билимин баалоо гуммандуу максатты көздөө максатында киргизилген жана “1” деген баа эң жакшы жетишкендиктери үчүн окуучуга коюлган. Ал эми үч балдык баалоо системасы Германияда пайда болуп, эң мыкты, орто жана эң начар деген разряддарга бөлүнгөн. Айрым Чыгыш Европа өлкөлөрүндө азыркы билим берүү системасында колдонулуп келген системага карама-каршы келген баалоо шкаласы орун алган. Башкача айтканда “1” –окуудагы жетишкендигинин эң жогорку көрсөткүчү, ал эми “5” деген баа начар жетишкендиктин көрсөткүчү болгон. XIX кылымдын башында Россиянын билим берүү тарыхында тарбиялануучулардын сынактан өткөндүгү жана жүрүм -турумуна баа берүүнүн формасы өзгөрүлүп турган, мисалы оозеки баа берүү, баллдык баа берүү, окуучунун мүмкүнчүлүктөрүн жана өнүгүү темпин көрсөтүүчү жазуу түрүндөгү пикирлер комплекси [2].

Совет мамлекетинин бийлиги орногон мезгилде окуучулардын окуу жетишкендиктери педагогикалык кеңештин сунушунун негизинде жүргүзүлүп, баалоо системасы алынып ташталган. Кийинчерээк XX кылымдын 30-жылдарынан баштап советтик мектепте бирдиктүү мамлекеттик программалар менен аныкталган баа берүү системасы кабыл алынган. Ал жөнүндө Г.И.Щукина “Мектеп педагогикасы” китебинде баалоонун беш балдык системасын төмөндөгүдөй аныктаган: “5” (эң жакшы), “4” (жакшы), “3” (орто), “2”(начар) [3].

Учурда совет мезгилиндеги баалардын эски нормалары Кыргызстандын билим берүү системасында да азыркыга чейин колдонулуп келет. Мектеп тажрыйбасында баалоонун эски системасы ийкемдүү эмес, ал окуучунун алга жылуусун байкоого мүмкүндүк бербейт, мотивациялабайт жана мугалимдер үчүн эмнени баалоо керектиги боюнча даана түшүндүрмөлөр жок, натыйжада баалоо критерийлери субъективдүү болуп калган.

Бүгүнкү күндө Кыргызстандын билимдүү жаңы атуулунун негизги белгилери кандайча боло тургандыгы, азыркы этапта окуу процессинде кандай өзгөрүүлөрдүн зарылдыгы, алардын багыты кандай боло тургандыгы, өзгөчө окуучунун билим сапатын жогорулатууга багытталган иш аракеттер кандай багытта өзгөрүү керектиги жөнүндө ойлоону билим берүүнүн стратегиялык багыттарындагы негизги милдеттердин бири.

Окуучулардын жетишкендиктерин баалоо боюнча 2006-жылы эл аралык ПИЗА жана 2007-жылы НООДУ улуттук программаларынын жыйынтыктары билим берүүнүн сапатын жогорулатууга жетишүү үчүн окутуу багытындагы олуттуу иштердин зарыл экендигин даана көрсөттү.

Эл аралык тажрыйба көрсөтүп тургандай, жекече инсанга багытталган окутуу мамилесин калыптандырууга мүмкүнчүлүк түзүп бере ала турган багыттардын бири- бул окуучулардын билимин баалоо боюнча жаңы форманы киргизүү болуп саналат.

Ал боюнча “Окуучуларды баалоо, окутуудагы жаңыча мамилелер жана усулдар”, “Формативдик баалоо жана инсанга багытталган окутуунун, таанып билүүнүн усулдары

Бүткүл дүйнөлүк банк тарабынан каржыланган “Айылдык билим берүү” долбоорунун программаларында, Азия өнүктүрүү банкы тарабынан каржыланган предметтик курикулумдарды иштеп чыгууда “Окуучулардын жетишкендиктерин баалоо” жана АКШнын эл аралык өнүктүрүү агенттиги ЮСАИДдин “Сапаттуу билим” долбоорунун алкагында даярдалган “Калыптандыруучу баалоо-жетишкендиктерди жакшыртуу үчүн баалоо” колдонмолорунда кеңири айтылат. Жогорудагы мугалимдер үчүн арналган колдонмолорду анализдөө менен башталгыч класстын окуучуларын баалоонун жаңыча формаларына токтолобуз.

Кенже класстын окуучуларын өз алдынчалыкка, жоопкерчиликтүү болууга жетишүүсү үчүн баалоону жүргүзүү өзгөчө мааниге ээ, башкача айтканда бала өзүн-өзү текшерип, окуудагы кемчиликтеринин себептерин аныктоо менен аны жоюуу жөндөмдүүлүгү калыптанат, өнүгүү процесси жүрөт. Бул жөндөмдүүлүктү күнүмдүк практикада калыптандыруучу баалоону ар дайым колдонуу аркылуу өнүктүрүүгө болот.

Мугалим ар бир сабакта төмөндөгү суроолордун тегерегинде ой жүгүртүүсү керек:

—Окуучулар өтүлгөн окуу материалын канчалык деңгээлде өздөштүрдү?

— Аны мен кантип текшере алам?

— Тапшырманы аткарууда окуучулар кездешкен кыйынчылыктардын себеби эмнеде?

— Кыйынчылыктарды жою максатында окуу методикасын кантип өзгөртүүгө болот?

Эгерде мугалим калыптандыруучу баалоону жакшы өздөштүргөн болсо, анда билим берүү стандартында белгиленген окутуунун күтүлүүчү натыйжаларына жетүү бир кыйла жеңил болот. Демек, окуу процессинде башталгыч класстын окуучуларынын билимин баалоо менен окутуунун тыгыз байланышы бар. Мында мугалим баалоонун диагностикалык, калыптандыруучу жана жыйынтыктоочу түрлөрүн өз тажрыйбасында колдонуусу шарт.

Диагностикалык баалоону мугалим окуу жылынын башталышында жүргүзөт, анын максаты окуу предмети боюнча окуучулардын даярдык деңгээлдери аныкталат. Диагностикалык баалоонун жыйынтыгында мугалим үчүн окуучулардын муктаждыктарына жараша окуу планына өзгөртүүлөрдү киргизүү, кыйынчылыктарды аныктоо менен, аларды жоюуга мүмкүнчүлүктөр түзүлөт. Ал эми калыптандыруучу баалоо күн сайын ар бир сабакта колдонулат. Калыптандыруучу баалоонун максаты окуучунун натыйжалуу билим алуусуна шарт түзүү, ал үчүн баалоонун түрдүү ыкмалары колдонулуп, окуучунун окуганын түшүнүүсү текшерилет, окуудагы кыйынчылыктарды аныктоого, ага жараша окуу процессине түрдүү сабактарды пландаштырууга өбөлгө түзүлөт. Адатта мугалимдер баалоону белгилүү мөөнөттүн ичинде окуучулар өздөштүргөн билимдердин деңгээлин аныктоо үчүн жыйынтыктоочу баалоону колдонушат жана ал белгилүү мөөнөттүн аягында, мисалы, теманы өтүп бүткөндөн кийин, чейректин же окуу жылынын аягында жүргүзүлөт. Мугалим жыйынтыктоочу баалоонун андан да жогорку натыйжаларына жетишүүнү пландаштырса, анда ага окутуу үчүн калыптандыруучу баалоого өзгөчө көңүл буруусу зарыл. Баалоонун бул түрлөрү бири-бири менен тыгыз байланышта жана бири-бирине көз каранды. Диагностикалык баалоонун натыйжасы болмоюнча мугалим калыптандыруучу баалоону тийиштүү деңгээлде жүргүзө албайт, ал эми калыптандыруучу баалоонун сапаты жыйынтыктоочу баалоонун натыйжасына таасирин тийгизет.

Калыптандыруучу баалоонун компоненттерине төмөнкүлөр кирет:

1. Жекече окуп үйрөнүү процессине окуучулардын активдүү катышуусу (окуучулардын билим алуунун максаттарын жана күтүлүүчү натыйжаларын түшүнүүсү, баалоо

критерийлерин билүүсү, мугалим тарабынан сунушталган окутуу усулдарын туура тандоосу).

2. Өзүн-өзү жана бири-бирин баалоо(бул өзүнүн күчтүү жана алсыз жактары, мүмкүнчүлүктөрү жана көйгөйлөрү жөнүндө маалыматтарды топтоп, талдоого багытталган процесс жана бири –бирин баалоо аркылуу башка окуучулардын күчтүү жана алсыз жактарын аныктоо аркылуу өзүнүн жетишүүсүн талдайт).

3. Кайтарым байланыш (бул коюлган максатка жетүүгө мүмкүнчүлүк түзө турган иш-аракеттер, суроолор жана маселелер тууралуу мугалимдин окуучулардан билдирүүлөрдү жана комментарийлерди алуусу жана окутуудагы жетишкендиктер менен жетишпегендиктерди аныктоосу)

4. Окуучулардын шыктануусуна баалоонун таасири (окутуу процессинде окуучулардын умтулуусун жогорулатып, шыктандырып турууда мугалим бир катар эрежелерге көңүл буруусу зарыл: баалоонун ачык айкындуулугу, окуучулардын баалоо критерийлерин билүүсү, жоопторго убакыт берүү, өзүн –өзү баалоо,ийгиликтерди белгилөө, көйгөйлөрдү талкуулоо жана жардам берүү)

5. Баалоонун натыйжаларынын негизинде окутуу процессин ондоп түзөө (мугалим баалоо натыйжаларын эске алуу менен окутууну уюштуруунун формаларына, окутуу усулдарына, дифференцирленген окутууда тапшырмалардын деңгээлдерине өзгөртүү киргизет).

Башталгыч класста калыптандыруучу баалоонун бир нече ыкмаларын колдоно алабыз. Аларга: кар тобу,жол чырагы,жооп барагы, суроолор токтоочу жай, сыйкырдуу таякчалар, эки жылдыз бир каалоо, суроолор айлампасы, үч мүнөттүк эссе,спиннер, кош терек, окурман театры, орун ээле же төрт бурч,БББ таблицасы, Сократтын чөйрөсү, ооба же жок карточкалары ж.б. кирет [4].

Жыйынтыктап айтканда,башталгыч класстын мугалими окуу процессинде баалоонун жаңы усулдарын колдонуу аркылуу окуучунун билим билим сапатын жогорулата алат.

Колдонулган адабияттар:

1. Ксензова Г.Ю. Оценочная деятельность учителя [Текст]: учебно-методическое пособие/Г.Ю. Ксензова.– М., 2002.
2. Митрофанов К.Г. Отметки и оценки в истории учеб. заведений [Текст] / К.Г. Митрофанов // Интернет- проект “В помощь учителю” // <http://som.fio.ru>.
3. Современные средства оценивания результатов обучения [Текст] / Под общ.ред. В.П. Сергеевой. - М., 2005.
4. Формативное оценивание в начальной школе. Практическое пособие для учителя/Сост. О. И. Дудкина, А. А. Буркитова, Р. Х. Шакиров. – Б.: «Билим», 2012. – 89 с.